

STAJALIŠTA

Jesmo li u velikom domoljublju zaboravili čovjekoljublje

Luka Vuco

Dok traje rasprava o haaskoj optužnici protiv generala Bobetka često se spominje ime domovina i njeni interesi. U isto vrijeme se malo govori kako hrvatski dug nemilosrdno raste pa će Hrvatska još malo biti prisiljena rasprodati i zemlju i tako kapitalirati, odnosno bankrotirati.

Zemlja u kojoj je obrambeni rat ugasio desetke tisuća mladih života bit će tuđa. Hrvati će malo-pomalo kao skupa radna snaga iseljavati, a doći će jeftinija negdje s istoka i juga. Slučaj s generalom Bobetkom nekima, kako oporbi tako i onima na vlasti, koristi da steknu veću podršku birača, ali nisu spremni da se suoče s vlastitim upropaštavanjem ove zemlje dok su bili ili jesu na vlasti.

Spašavaju u ovom slučaju Hrvatsku i čast Domovinskog rata, a u isto vrijeme njihovom nesposobnošću Hrvatska sve više tone pod sve debljim dugovima koji se svake godine uvećava najmanje za milijardu dolara, a stanovništvo se smanjuje.

I to će se uvećavati geometrijskom progresijom.

Spasonosne sankcije

Vlast misli da se iz tog života blata ne može izići i stati na tvrdo. Možda bi bilo spasonosno, kažem to s crnim humorom, da nas dostignu sankcije te da napokon počnu proizvoditi, makar oni koji ovdje ostanu s onim što imamo, a ne da se cijela zemlja pretvara u trgovinu tuđim proiz-

Zemlja u kojoj je obrambeni rat ugasio desetke tisuća mladih života bit će tuđa. Hrvati će malo-pomalo kao skupa radna snaga iseljavati, a doći će jeftinija negdje s istoka i juga. Slučaj s generalom Bobetkom nekima, kako oporbi tako i onima na vlasti, koristi da steknu veću podršku birača, ali nisu spremni da se suoče s vlastitim upropaštavanjem ove zemlje dok su bili ili jesu na vlasti

vodima koje samo mogu kupiti oni koji prodaju ili su na državnom proračunu.

Pitam se, zašto je u nas tako u vrijeme obiju vlasti, koje su ipak bile i ideološki različite. Zašto je bijeda u katoličkoj Južnoj Americi jednako siromašna kod izabranih i neizabranih predsjednika, a to nije tako u protestantskom sjeveru. Igra li vjera ili nevjera ulogu u ljudskom društvenom ponašanju?

Slabo se koristi pamet stručnjaka

Pitamo se, može li katolik klicati svojoj domovini i nekim bivšim vlastima na vjerskim skupovima ako se zna da im nije na srcu bilo u prvom redu zajedničko dobro?

A to se događalo dok smo slušali u svim ovim godinama velike propovijedi o domoljublju i čovjekoljublju. Domoljublja su mnogima puna usta, ali čovjekoljublju ni traga pa je domoljublje bez čovjekoljublja obična lutka da se djecu prevari. Valjda se domovina u prvom redu sastoji od ljudi.

Kakvu vezu s domoljubljem imaju vjere?

Nažalost u katolika, a još više kod pravoslavnih, vjerski čelnici u njihovim vjerskim zajednicama imaju prava poput bivših feudalaca čija je riječ prva i posljednja. Malo se koristi se u donošenju važnih odluka pamet drugih, posebno, stručnih ljudi.

Iako najnoviji Drugi vatikanski koncil preporučuje i obvezuje crkveno vodstvo da se okruže savjetničkim vijećima, jednom vrstom »hijerarhijske demokracije«, ta vijeća se, ako ih ima, nažalost sastojaju najčešće od onih koji će potvrditi.

Zašto ovo pišem? Jer je taj sindrom prisutan i u civilnom državnom sustavu u tim zemljama. To je proizvodilo diktatore, a ljude pretvaralo u poslušnike, a u demokratskom vremenu u autoritarne čelnike.

Igra li vjera ili nevjera ulogu u ljudskom društvenom ponašanju? Pitamo se, može li katolik klicati svojoj domovini i nekim bivšim vlastima na vjerskim skupovima ako se zna da im nije na srcu bilo u prvom redu zajedničko dobro? A to se događalo dok smo slušali u svim ovim godinama velike propovijedi o domoljublju i čovjekoljublju

Protestantizam u vjerskim odlukama nalaže pojedincu da je njegova uloga pri upoznavanju pravovjerna nezamjenjiva pa je stoga aktivna individualna zadaća svakog pojedinca veoma važna, dok se kod katolika u svemu čeka što će reći oni s vrha.

Nemamo vožda, ali imamo autoritarne čelnike

To da svatko o ispravnosti svoje vjere sam odlučuje dovelo je do vjerske zbrke kod protestanata, kada se više nije znalo što je u vjeri istina,

jer nije bilo kvalificiranoga tijela koje to može reći, što je plodno tlo za nastajanje sekta čiji čelnici su imali »prosvjetljenje«, kao i za vjerske zločine...

Ali takva je aktivna uloga pojedinca dovela do izražaja i individualnu inicijativu i intelektualne potencijale sposobnih pa su se takve zemlje brzo razvijale u materijalnom i kulturnom pogledu dok su u pravoslavaca i katolika zaostajale.

Komunizam je znao samo za kult vođe i zato jer je nas-

znali kimati glavom te onda naplaćuju svoje »podaništvo«.

Preskakanje običnih građanina

Kada pogledamo kakvi su nam intelektualni kapaciteti na vrhovima stranaka biva nam jasno da sluganski mentalitet ima veliku produ kod nas. Čišćenje frakcija je sada sasvim vidljivo i u HDZ-u, kao u vrijeme Titovo. »Preskače se običnoga građanina i njegovo legitimno pravo na mišljenje i na suodlučivanje«.

Kako iz mentaliteta »pokor-

nosti« i »lažna osjećaja slobode« prijeći u mentalitet odgovornosti, istinske slobode i stvarne demokracije? (Stjepan Balaban) Čak se i mediji redovito bave čelnicima i njima služe, a ne rješenjima koje mogu ovu jednu zemlju skrenuti s puta propasti.

Mnogi intelektualci se redovno, ne samo od nastanka Hrvatske, natječu u tome kako reći ono što godi ušima vladara, ako se uopće nešto usude kazati, pogotovo u vrijeme prošle vlasti.

Istinsko domoljublje nije

moguće ako se ljubi vlast, a ne ljube svi žitelji domovine, tj. bez čovjekoljublja. Veoma je važna Isusova zapovijed Židovima, da ljube svakoga čovjeka, jer su oni mislili da ljubav može birati određene ljude.

Domovina bez ljubavi nezamisliva

Riječ domovina dolazi od riječi dom gdje se čovjek odgaja u ljubavi roditelja, braće i sestara. Domovina je veliki dom i njeni žitelji velika obitelj. Zato je domovina bez ljubavi prema njenim žiteljima nezamisliva.

Postoji izreka: Domovina je tamo gdje je čovjeku dobro. I tuđa zemlja kako to svjedoče iseljeni Hrvati, gdje su prihvaćeni s poštovanjem, može postati domovina, a vlastita tuđinom. Netko je izrazio istu misao riječima, da čovjek nije doma gdje ima boravište, nego tamo gdje je shvaćen. A to znači da je Hrvatska vrijedna samo toliko koliko ljubavi ima među njenim ljudima, i to svima.

Kad se vlasti ne obaziru na mišljenja pametnijih ljudi u narodu, što je očito po lošim rezultatima, jasno je da tim ljudima nije na prvom mjestu dobro ljudi nego njihova umišljena sposobnost i vlast ili vlastiti interesi.

Ljubav prema Hrvatskoj na crkvenim skupovima u kojima se izražava ljubav samo prema »pravim Hrvatima« du-

sko je nehumana i protukršćanska. Ponekad duhovnici umiju govoriti o svojim političkim protivnicima (a njima je zato i zabranjeno da se bave politikom da ne bi imali protivnika među ljudima), s takvom odbojnošću da se čovjek zapita jesu li pročitali Kristovo evanđelje.

Ljubav prema svim ljudima izaziva potrebu da se ne cijene čelnici vlasti više od ljudi. To i mi kao katolici moramo naučiti. Jer i Duh Sveti najčešće bira u Crkvi, a onda je tako i u državi, neznačajne da svojom mudrošću ponizi umišljene.

Domovina nije patrijarhalna obitelj gdje samo najstariji član zapovijeda, nego se uvažava mišljenje i drugih, ako je pametno.

Demokratska matrica sadržana u članku vjere

Kada Papa, kao nepogrešiv učitelj vjere, proglašava neku vjersku istinu kao obveznu, prije toga pita sve vjernike što oni vjeruju o toj stvari pa onda svečano izjavljuje da je to vjera Crkve. Dakle »demokratska matrica« je sadržana u članku vjere koji govori o vjeri u Katoličku crkvu, koja se sastoji i od posljednjeg vjernika. Zato to ne smije biti drukčije ni danas ni u Crkvi, niti u politici.

Ali budući da jest drukčije, jer smo domoljublje poistovjetili s nekom vlašću a zaboravili na čovjekoljublje, odnosno na sposobnost i potrebe ljudi, zato nam je ovako kako nam je.

Autor je magistar znanosti, svećenik, publicist iz Kaštela.

Moć, bogatstvo i utjecaj nisu dovoljni za uzor

Nadežda Čačinović

Satelitska je televizija zanimljiva stvar. Mnogi su stanovnici Zagreba tako neki dan mogli gledati na programu Televizije Crna Gora jednu davnu emisiju Televizije Zagreb o Titu i proslavama 29. novembra 1945. – 1980.

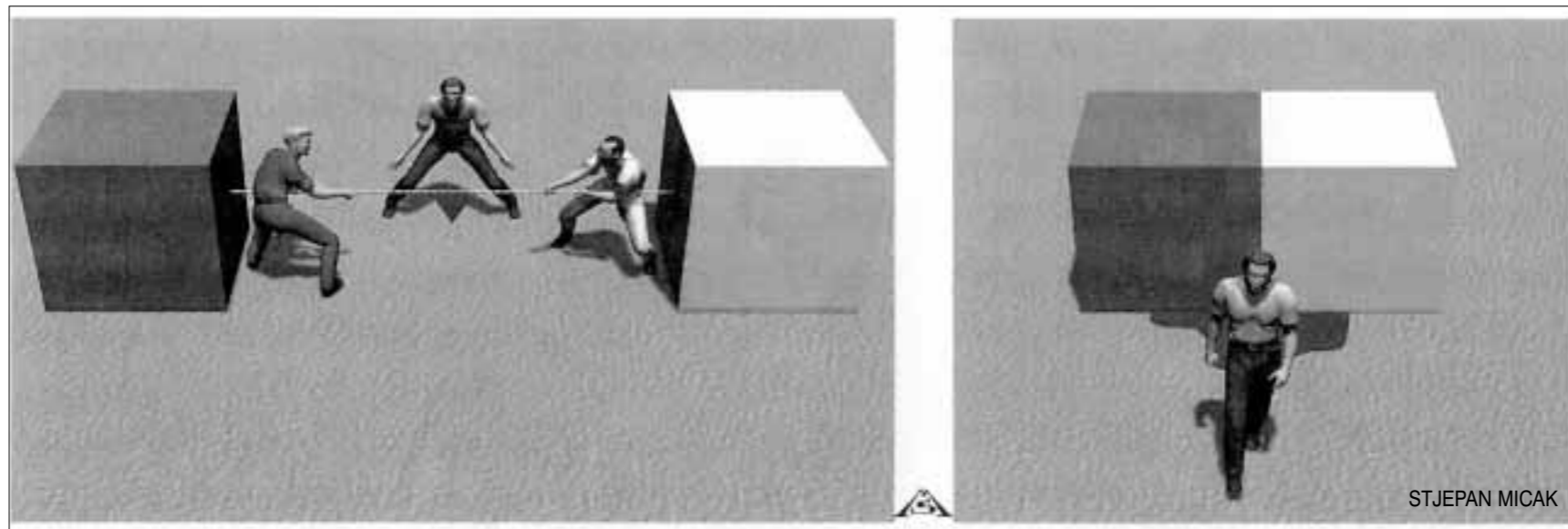
Emisiju je uredio Obrad Kosovac, a tekst je čitao Oliver Mlakar.

Da je Obrad Kosovac češće mijenjao stavove nije nikakva vijest pa nije ni predmet ovoga osvrt, kao ni razmišljanje o tome kako glas Olivera Mlakara u davnoj emisiji ne uspijevamo posve odvojiti od kasnijih naslaga njegove specifične kvizovsko-reklamne uloge pa sve djeluje pomalo komično.

Napredovalo se bez demokratske procedure

Predmet raspravljanja je jedna riječ koja je u danom trenutku izražavala kritiku: liderstvo. U emisiji do kraja posvećenog kultu vode osuđuje se liderstvo.

Dakako, i u trenutku izricanja te osude nitko nije ozbiljno shvaćao suprotstavljanje vode i kolektiva. Osuda liderstva i nije bila ideološka osuda individualizma. Bila je osuda onih koji se mimo volje vodstva nameću kao osobe, djelatnici. Osuda neovlaštena ulazeća u javnu sferu, u politiku.

Najviše pozicije u nekadašnjim strukturama moći moglo se imati i bez javne vidljivosti. Napredovalo se ili nazadovalo bez demokratske procedure, ali inteligencija, prilagodljivost, volja, to jest individualnost, bez obzira na to je li pritajena i prilagođena igrala je ulogu. Sve to možemo promatrati u ključu negativne selekcije ili pak samoreprodukcije vladajućeg sloja i istaknuti da zatvorena društva gube u konkurenciji s otvorenima

Najviše pozicije u nekadašnjim strukturama moći moglo se imati i bez javne vidljivosti. Napredovalo se ili nazadovalo bez demokratske procedure, ali inteligencija, prilagodljivost, volja, to jest individualnost, bez obzira na to je li pritajena i prilagođena igrala je ulogu.

Sve to možemo promatrati u ključu negativne selekcije ili pak samoreprodukcije

vladajućeg sloja i naglasiti kako zatvorena društva gube u konkurenciji s otvorenima.

No promjene vodstva u zatvorenim društvima uvijek su privlačile posebnu pozornost, kremljolozi su nekada pratili najmanje pokazatelje, a trenutačno stručnjaci spekuliraju o promjenama u kineskoj partiji do kojih će navodno doći sredinom studenoga.

Imena novih ljudi, osnova njihova utjecaja, čak njihovi biografski podaci navode se nakon očito složenog procesa rada s posebnim izvorima i mnogo je nejasnoća.

Suveren postao optuženikom

Nažalost, nestručnjaci teško mogu doživjeti uzbuđenje nad imenima koja im ništa ne znače i razlikama u pozi-

ciji koji se, prema naravi stvari, ne izriču jasno. Ni fotografije ne pomažu u individualiziranju.

Začudo, autsajderi se neće mnogo zabavljati ni s popisom sasvim drukčije vrste, poput onoga iz časopisa *Vanity Fair* koji daje imena i osnovne podatke za Establishment 2002: za pedeset najvećih vođa »informatičkog doba«.

Moć, bogatstvo i utjecaj ih ne čini zanimljivima za priču, samo nekolicina ima takve vrste vidljivosti. Rade svoj posao i to za svoj uspjeh u životu, bez obzira na filantropijske pothvate koje svi podupiru. Nisu uzor: predmet zavisti je nešto sasvim drugo. Ali i ne moraju stvarati sliku kakva je potrebna političarima o kojima odlučuju glasači.

U obranu čovjeka, časti, dostojanstva i ljudskih prava

Nikola Muslim

Članak Stjepa Martinovića »Vlada nije pravodobno izbila Carli del Ponte iz ruku argumente za haasko priznavanje generala Bobetka«, objavljen u Stajalištima, u *Vjesniku* od 2. listopada 2002., izravni je povod momemu javljanju, jer se osjećam pozvanim i obveznim pred licem javnosti braniti čovjeka, njegovu čast, dostojanstvo i ljudska prava, osobito u Republici Hrvatskoj.

Gospodin Martinović, »novinar, savjetnik za komunikacije s javnošću, predsjednik Savjeta Liberalne stranke«, u objavljenom se tekstu najprije zapitao: »... pravo je pitanje želi li Hrvatska biti dijelom rješenja, ili problema, na razini odnosa s Međunarodnim tribunalom; pravo je pitanje ima li Vlada, Sabor, Predsjednik Republike, Ustavni sud ... osjećaja, ideje, vizije, petlje ... da ovu zemlju, radi čista obraza i dobrobiti njenih građana učine dijelom rješenja onog

Zanimljivo je da svoju optužbu »sadašnje vlasti« Stjepo Martinović iznosi baš u času kad balkanskih krvnik Milošević u sudnici u Haagu s pomoću citata iz hrvatskih medija i izjava pojedinaca obračunava s predsjednikom Stjepanom Mesićem. U Martinovićevu je tekstu »deseteračka retorika desničarskih branitelja Tuđmanove istine o tim zbivanjima«.

Što je to »deseteračka retorika«?

problema koji je bivša vlast stvorila onim i onakvim vođenjem i interpretacijom Domovinskog rata?».

Buka s dinarskih planina

Dalje piše: »Zapanjuje, stoga, ili, zapravo, uopće ne čudi? – što aktualna vlast bez ograde pristaje na baštinjenu interpretaciju Domovinskog rata, kao zajedničkog nazivnika za sve što se dogodilo u sklopu tuđmanizma. Što prihvaća patetične, pseudoreligijske formulacije iz deseteračke retorike desničarskih branitelja istine o tim zbivanjima – i što trabunja o takvoj svojoj antipolici-ciji kao o naporu za očuvanje narodnog jedinstva!«

Pitam se, što je za dubrovačkog gospara Stjepu Martinovića »deseteračka retorika desničarskih branitelja

Tuđmanove istine o tim zbivanjima? Postavljajući gosparu Martinoviću to pitanje, neka mi bude dopušteno učiniti paralelu s Miroslavom Krležom.

Veliki književnik i hrvatska duhovna veličina počas-

Tijekom svoga ljudskoga i profesionalnog života susreo sam se i susrećem se sa svakakvim psovkama i podjelama u Hrvata, podjelama koje su nam nametnuli neprijatelji. Iskreno se bojim da Stjepo Martinović upravo u takvim diobama živi. To bi bilo strašno! Želim vjerovati da je sve to što smo pročitali od Martinovića puka slučajnost, za koju duguje objašnjenje hrvatskoj javnosti

tio je hrvatsko proljeće 1971., prema iskazu Vlade Gotovca, ovako: »Za Krležu je 1971. u Hrvatskoj provedba diskreditirala program, sredstva su suspendirala cilj. Bila je to buka s dinarskih plani-

vatskoj reformira društvo i država nazvan hrvatskim proljećem brutalno je ocijenio jedan od najvećih književnika i intelektualan bard hrvatski.

Krleža i Gotovac su mrtvi,

pa ne možemo od njih više dobivati ocjene o događajima, a ja se bojim da su riječi Stjepa Martinovića iz iste rotarnice. Gotovo isti misao, s varijacijom, nosi optužba čovjeka i naroda Stjepa Martinovića.

Zanimljivo je da svoju optužbu »sadašnje vlasti« Martinović iznosi baš u času kad balkanskih krvnik Milošević u sudnici u Haagu s pomoću citata iz hrvatskih medija i izjava pojedinaca obračuna-

va s predsjednikom Stjepanom Mesićem.

U Martinovićevu je tekstu »deseteračka retorika desničarskih branitelja Tuđmanove istine o tim zbivanjima«. Što je to »deseteračka retorika«? Krleža je, prema Gotovcu, bio jasan. Optužio je »naše selo«, buku s Dinarskih planina za propast hrvatskoga proljeća 1971. Koga to sve ne optuži dubrovački gospodar Martinović, liberal po uvjerenju?

»Tuđmanovu istinu?«

Nametnute podjele

Neka mi Stjepo Martinović dopusti javno reći: Deklaracija o Domovinskom ratu donesena je 13. listopada 2000. godine, kada već predsjednik dr. Franjo Tuđman nije bio na životu. Deklaraciju je donio Hrvatski sabor.

Pitam otvoreno gospara Martinovića može li hrvatski književni i narodni izraz koji se naziva deseterak biti na bilo koji način drugo osim »retorike desničarskih branitelja«?

U čije ime Martinović uzima taj izraz za optužbu? Što je to »patetična pseudoreligijska formulacija«? Zar se u toj izreci ne krije gnusna optužba katoličkoga svjetonazora?

Tijekom svoga ljudskoga i profesionalnog života susreo sam se i susrećem se sa svakakvim psovkama i podjelama u Hrvata, podjelama koje su nam nametnuli neprijatelji. Iskreno se bojim da Stjepo Martinović upravo u takvim diobama živi.

To bi bilo strašno! Želim vjerovati da je sve to što smo pročitali od Martinovića puka slučajnost, za koju duguje objašnjenje hrvatskoj javnosti.

Autor je predsjednik Hrvatskoga društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava.